

Oplæg om den moderne russiske musik

Magnitizdat

I 1960erne blev båndoptagerne mere og mere tilgængelig, først som import fra de vestlige socialistiske lande, senere ud af sovjetisk egenproduktion. Folk begyndte at optage og kopiere musikken derhjemme på eget udstyr. På denne måde kunne bardernes og vestlig musik sprede sig i undergrunden. *Magnitizdat* var musikkens ækvivalent for det, samizdat var for bøger, og blev til "den centrale nervesystem" af al undergrund musik.

Bardy: Barderne

Udgangspunktet til oplægen er afstaliniseringen i 1956. Dengang kom der mange rehabiliterede fange tilbage fra lejrene med deres digte og musik, som var kendetegnet af hårde år og desillusion. I begyndelsen af bevægelsen var bardmusikken en fænomen af den private område, folk sad sammen i køkkener og lyttede til musikken. Musikken spredte sig mest i intelligentsiaen og i den almenig folk i megapoliserne og deres forstader.

Bardmusikken, eller *avtorskaja pesnja*, (dvs. "autorsang") har først og fremmest lyrik som grundlag. Som bard kan man altså også talende gengive sin kunst, mens omvend findes der ingen instrumentale bardsang. Typisk synger en bard sine digte og underlægger dem med sine egne akkorder på guitaren. Hver bard har sin egen typisk repertoire af akkorder og stilmidler, dvs. at tonen er ikke så forskellige fra sang til sang, men fra kunstner til kunstner. Typisk for en sang af denne genre er at den følger en narrativ dvs. at den "fortæller en lille historie".

Aleksandr Galič født i 1918 i Jekaterinoslav (Dnjepopetrovsk) voksede op i Sevastopol', var instruktør og forfatter. Med sine sang blev han i begyndelsen af 1960erne en større og større kritiker af Sovjetstyret som omvend betegnede ham med hans virke som zionist. I 1968 forbud imod at optræde. I begyndelsen af 1970erne blev han først smidt ud af den officielle forfatteres union, derefter af kinematografernes union. Til sidst emigrerede han til Vesteuropa. I Paris døde han i 1977.

Александр Галич **Когда я вернусь**

Когда я вернусь - ты не смейся, - когда я вернусь,
Когда пробегу, не касаясь земли, по февральскому снегу,
По еле заметному следу к теплу и ночлегу,
И, вздрогнув от счастья, на птичий твой зов оглянусь,
Когда я вернусь, о, когда я вернусь...
Послушай, послушай - не смейся, - когда я вернусь,
И прямо с вокзал, разделавшись круто с таможней,

И прямо с вокзала в кромешный, ничтожный, раешный
Ворвусь в этот город, которым казнюсь и клянусь,
Когда я вернусь, о, когда я вернусь...

Когда я вернусь, я пойду в тот единственный дом,
Где с куполом синим не властно соперничать небо,
И ладана запах, как запах приютского хлеба,
Ударит меня и заплещется в сердце моем...
Когда я вернусь... О, когда я вернусь...

Когда я вернусь, засвистят в феврале соловьи
Тот старый мотив, тот давнишний, забытый, запетый,
И я упаду, побежденный своею победой,
И ткнусь головою, как в пристань, в колени твои,
Когда я вернусь... А когда я вернусь?

1974

Bulat Okudžava (1918-1997) Efter krigen studerede han i Tiflis, fulgt af et par år af arbejde som lærer i Kaluga. Tilbage i Moskva, arbejdede han som redaktør. Fra 1956 skrev og sang han sine egne sange, mens han blev populær gennem *magnitizdat* fra begyndelsen af 1960erne.

Med sin melankolsk musik var han kritiker mod krig og stalinismen, men modsat til Galič undgik han direkte kritik mod magthaverne, kritikken mod samfundsforhold stod imellem linjerne. I begyndelsen af 1960erne kunne han begynde at offentlig træde op med sine sang.

I midten af 60erne begyndte den Sovjetiske presse en kampagne mod *magnitizdat*, hvorfor situationen for barderne blev værre igen. Okudžava blev ekskluderet af den Kommunistiske Parti og kom tilbage på scenen først i slutningen af 1970erne.

Булат Окуджава
Бумажный солдатик

Один солдат на свете жил,
красивый и отважный,
но он игрушкой детской был:
ведь был солдат бумажный.

Он переделать мир хотел,
чтоб был счастливым каждый,
а сам на ниточке висел:
ведь был солдат бумажный.

Он был бы рад - в огонь и в дым,
за вас погибнуть дважды,
но потешались вы над ним:
ведь был солдат бумажный.

Не доверяли вы ему
своих секретов важных,
а почему?
А потому,

Bulat Okudžava
The Paper Soldier

Once there lived a soldier-boy,
quite brave, one can't be braver,
but he was merely a toy
for he was made of paper.

He wished to alter everything,
and be the whole world's helper,
but he was puppet on a string,
a soldier made of paper.

He'd bravely go through fire and smoke,
he'd die for you. No vapour.
But he was just a laughing-stock,
a soldier made of paper.

You would mistrust him and deny
your secrets and your favour.
Why should you do it,
really, why?

что был солдат бумажный.

В огонь? Ну что ж, иди! Идешь?
И он шагнул однажды,
и там сгорел он ни за грош:
ведь был солдат бумажный.

1959

'cause he was made of paper.

He dreads the fire? Not at all!
One day he cut a caper
and died for nothing; after all,
he was a piece of was paper.

Oversat af Alec Vagapov

Lige som Galič og Okudžava levede **Vladimir Vysockij** (1938-1980) arbejdsmæssig en dobbel liv. På den ene side var han en stor og succesfuld skuespiller i Taganka-teatret i Moskva. På den anden side var han en musiker, der skrev og sang om livet i Sovjetunionen og dets problemer, om hverdagen, om almenige mennesker, og om temaer som alle kunne forstå. Hans stil var nogle gange mytisk overhøjet, andre gange spottende. Han døde meget tidligt pga. alkohol.

Владимир Высоцкий **Охота на волков**

Рвусь из сил и из всех сухожилий,
Но сегодня - опять, как вчера, -
Обложили меня, обложили,
Гонят весело на номера.

Из-за елей хлопчут двустволки -
Там охотники прячутся в тень.
На снегу кувыркаются волки,
Превратившись в живую мишень.

Идет охота на волков, идет охота!
На серых хищников - матерых и щенков.
Кричат загонщики, и лают псы до рвоты.
Кровь на снегу и пятна красные флажков.

Не на равных играют с волками
Егеря, но не дрогнет рука!
Оградив нам свободу флажками,
Бьют уверенно, наверняка.

Волк не может нарушить традиций.
Видно, в детстве, слепые щенки,
Мы, волчата, сосали волчицу
И всосали - «Нельзя за флажки!»

Идет охота на волков, идет охота!
На серых хищников - матерых и щенков.
Кричат загонщики, и лают псы до рвоты.
Кровь на снегу и пятна красные флажков.

Наши ноги и челюсти быстры.
Почему же - вожак, дай ответ -

Vladimir Vysockij **Ulvejagten**

Jeg løber for livet, jeg løber for livet,
det' det samme idag som igår.
De har mig i fælden, de har mig i fælden,
skønt jeg løber alt det, jeg formår.

De løfter bøsserne, de har os på kornet,
og luften blir tyk af blod og af krudt.
Ulvene snubler, ulvene falder,
vi kan intet gøre, nu er det slut.

De skyder ulve, ohøj, de skyder ulve,
de skyder hunnerne, de skyder ungerne.
Jægerne griner, hundene bjæffer
og sneen er rød som deres faner af vort blod.

Kampen er ulige. De skyder fra baghold
med sikre hænder og sikkert blik.
De spærrer hver udvej med røde faner.
De kender os ulve og ulvenes skik:

De ved vi altid følger flokken,
for da vi var unger, da lærte vi
- ja, vi fik det ind med modermælken:
de røde flag går man aldrig forbi.

De skyder ulve, ohøj, de skyder ulve,
de skyder hunnerne, de skyder ungerne.
Jægerne griner, hundene bjæffer
og sneen er rød som deres faner af vort blod.

Vi har hurtige ben, vi har skarpe tænder,
så svar mig nu, førerulv - svar mig nu:

Мы затравленно мчимся на выстрел
И не пробуем через запрет?

Волк не должен, не может иначе!
Вот кончается время мое.
Тот, которому я предназначен,
Улыбнулся и поднял ружье.

Идет охота на волков, идет охота!
На серых хищников - матерых и щенков.
Кричат загонщики, и лают псы до рвоты.
Кровь на снегу и пятна красные флажков.

Я из повиновения вышел
За флажки - жажда жизни сильней!
Только сзади я радостно слышал
Удивленные крики людей.

Рвуть из сил, из всех сухожилий,
Но сегодня - не так, как вчера!
Обложили меня, обложили,
Но остались ни с чем егеря!

Идет охота на волков, идет охота!
На серых хищников - матерых и щенков.
Кричат загонщики, и лают псы до рвоты.
Кровь на снегу и пятна красные флажков.

1968

Hvorfor la'r vi os skyde? Hvorfor la'r vi os slagte?
Hvorfor la'r vi os stoppe af flokkens tabu?

Vi må ikke, vi kan ikke - nej, vi tør ikke!
Men også min time nærmer sig,
hvor jægeren smiler og løfter geværet
og retter sigtekornet mod mig.

De skyder ulve, ohøj, de skyder ulve,
de skyder hunnerne, de skyder ungerne.
Jægerne griner, hundene bjæffer
og sneen er rød som deres faner af vort blod.

Jeg adlød ikke. Jeg trodsede fanerne.
Min tørst efter livet var alt, alt for stor.
Og varm af glæde hører jeg bag mig
- folkets undrende kor.

Jeg løber for livet, jeg løber for livet,
men nu er det ikke mer som igår.
Jeg var i fælden, men brød igennem!
Og en lang næse er alt, hvad de får!

De skyder ulve, ohøj, de skyder ulve,
de skyder hunnerne, de skyder ungerne.
Jægerne griner, hundene bjæffer
og sneen er rød som deres faner af vort blod.

Oversat af Per Warming

Vestlig og vestlig inspireret musik

Jazz musikken var officielt forbudt i Sovjetunionen fra 1946 til 1955, mens al slags af moderne vestlig musik som rock eller beat musik først fik indgang på ungdomskulturen med den 6. International Ungdomsfestival i Moskva i 1957.

Rentgenizdat

Før magnitizdat var der ingen offentlig distribution af vestlig musik, og heller ingen muligheder for at selv lave musikken eller at kopiere den, da der bare manglede udstyr. Så benyttede man sig af gamle roentgenplader fra hospitaler, for at kopiere de få vestlige plader, der kunne findes:

”The ebullient rhythms of Bill Haley originally pressed into the vinyl of Decca records, eventually turned up on an X-ray of a fractured skull in Moscow; the immortal voice of Elvis Presley lived for a few months atop a broken ankle or elbow in Yerevan; the rollicking rhythms of Little Richard were captured on a shattered rib cage in Riga or Tallinn.”

Timothy Ryback i *Rock Around the Block*. Oxford 1990

De første rockgrupper

Folk siger at den første Rock koncert skete i 1963 på Lomonosov universitetet. Frontmanden her var Aleksandr Gradskij, som blev til en af de store figurer i Moskvas tidlige rock scene. Der opstod rockgrupper med navne som *Sokol*, *Brazers*, *Slavjanie*, *Skify* eller *Skoromochi*. Endnu en stor navn er Stas Namin, som kunne publicere sin Rock musik på den statslige label *Melodija* uden at møde

statslig censur, fordi hans bedstefar var en høj funktionær i KP.

Instrumenter som mangelvare

Fra den officielle side blev den nye musik ignoreret eller bekæmpet. Derfor var det altid et problem ikke bare at få lydmedierne, men også at finde musikinstrumenter for at spille moderne musik på. En del kom fra selve USSR, men mest fra de vestligere socialistiske lande som ČSSR eller DDR. Udstyr var meget dyrt hvorfor man var nødt til at improvisere. I juli 1969 fx var det ikke muligt at finde en telefonboks i Moskva der virkede. Det var fordi der blev i en avis publiceret en artikel om, hvordan man laver en akustik guitar om til en elektrisk guitar med hjælp af de elektroniske dele af en telefon.

VIA

Mydighederne anså rockmusikken og denne slags som barbarisme og dekadens, hvorfor kulturministeriet forsøgte at domesticere rock musikken. Så besluttede ministeriet i 1966 at tillade *Vokal'no Instrumentalnye Ansambli* (beatmusik ensembler), der blev støttet af staten med godt udstyr, mange penge og berømmelse. Men deres repertoire blev kontrolleret og censureret, de måtte spille 65/20/15 (sovjetisk / socialistisk / vestlig). På scenen skulle de være uniformeret og stå i rækken. Selv deres hårlængde var normeret. En rockmusiker, der tiltræde til en VIA tabte sin renommé i undergrunden. Dog kunne VIA grupperne gøre deres del til at vane den almenlige folk til beatmusikkens klang.

1970erne

I 1970erne skete der en boom i rock musik. Flere og flere offentlige rock festivaler blev afholdt, især i de baltiske og kaukasiske lande (fx Riga, Tallinn, Jerevan) og rockgrupper kunne ofte deltage i konkurrencer mod VIA grupper. De første store rock grupper opkom, som fx *Mašina vremeni* og *Akvarium*. Efter nogle årtier af at kopiere vestlige forbilleder var sangen nu næsten altid på russisk. Den russiske rock musik nu fundet sin egen klang og egne traditioner.

Hippie-bevægelsen

Siden 1969 spredte sig også Hippie-bevægelsen af egen sovjetisk slags. Scenen var meget stort i de Baltiske lande og på øen Krim. I Moskva var mødepunktet Hippodromet og i Petersborg kan man møde dem stadigvæk i dag nogle gange ved *Kazanskij sobor'*.

Disko

Modsat til Rock bevægelsen var den upolitiske disko mode noget der passede magthaverne godt. I 1978 blev der bestil 400 fuld udstyrede diskoteker i Vesteuropa. Her var det næsten ingen problem at spille vestlig musik. Dertil kommer at i 1980 Olympiske lege kom til Moskva og man ville præsentere en liberal kulturscene til udlandet.

Begyndelsen af 1980erne

Fra nu af blev der tilladt flere og flere offentlige rock klubber, især i millionbyerne. Selvom at man efter olympiaden forsøgte igen at opponere mod den rebelske og ofte socialkritiske musik, var den nu for populært for at kunne forbyde den. I 1986 faldt bort al restriktioner på musik.

Store navne i Russisk rock musik

Fra 1970, absolute klassikere

Aleksandr Gradskij (rocker, bard)
Mašina vremeni med Andrej Makarevič (rock)
Cvety og Stas Namin (rock)
Akvarium med BG, Boris Grebenščikov (rock, bard)
Nautilus Pompilius (rock)
Voskresen'e (rock)
Zoopark (blues, rock)
ČajF (blues, reggae, rock)
Aukcion

Fra 1980, endnu absolute klassikere

Graždanskaja Oborona med Jegor Letov (punk, rock, bard)
Kino med Viktor Coj (rock)
Igor' Tal'kov (pop, rock, bard)
DDT med Jurij Ševčuk (rock)
Krematorij (rock)
Alisa (rock, metal)
Bravo (beat, rock'n roll)
Zvuki Mu (alternative rock, experimental)
Nol' (rock, folk)
Agata Kristi (rock)
Gorky Park / Park Gor'kogo (glam rock)
Mongol Šuudan (punk)

Fra 1990 – i dag

Čiž i Ko. (hippie-rock)
Vopli Vidopl'assova (ukrainsk folk rock)
Okean Ėl'sy (ukrainsk rock)
Splin (rock, pop)
Zemfira
Korol' i Šut (punk)
Ljapis' Trubetskoj (rock)
Zvuki Mu
Mumij Troll' (rock, pop)
Tequilajazz (punk, grunge)
4 Tarakany (punk, grunge)

Literatur

- “(Post) Soviet Popular Music”. *PS popular music literature | dew's blog*.
http://www.ikso.net/~dew/blog/?page_id=192 (hentet d. 4. november 2009).
- Alekseev, A. *Kto est' kto v sovetskom roke, ill'ustrirovannaja ěnciklopedija oteĉestvennoj rok-muzyki*. Moskva: Ostankino, 1991.
- Bahry, Romana. “Rocking the State - Rock Music and Politics in Eastern Europe and Russia”. I *Rock Culture and Rock Music in Ukraine*, 243-296. San Francisco: Westview Press, 1994.
- Barrett, Sigurd og Hansen, Nikolaj. “Den russiske rocks historie”. Musikvidenskabeligt Institut, Aarhus Universitet, 1993.
- Āernin, Anton. *Naša Muzyka: Pervaja polnaja istorija russkogo roka, rasskazannaja im samim*. Sankt Peterburg: Amfora, 2006.
- Cushman, Thomas. *Notes from Underground, Rock Music Counterculture in Russia*. Albany: State University of New York Press, 1995.
- Ramet, Sabrina Petra. *Rocking the State: Rock Music and Politics in Eastern Europe and Russia*. Boulder: Westview Press, 1994.
- Ryback, Timothy W. *Rock Around the Bloc, a History of Rock Music in Eastern Europe and the Soviet Union*. New York: Oxford University Press, 1990.
- Smirnov, Il'ja. *Vremja Kolokol'ĉikov - Źizn' i smert' russkogo roka*. Moskva: INTO, 1994.
- Steinholt, Yngvar Bordewich. *Rock in the Reservation: Songs from the Leningrad Rock Club 1981-1986*. Larchmont: The Mass Media Music Scholars' Press, 2005.
<http://www.hum.uit.no/a/steinholt/RiRmmmsp.pdf>.
- . “Rock mot regimet? Perspektiver på rockens rolle i sovjettidens Russland”. *Nordisk Østforum* 16, nr. 3 (2002): 241-255. http://www.hum.uit.no/a/steinholt/rock_mot.pdf.
- Troitsky, Artemy. *Back in the USSR - The True Story of Rock in Russia*. Boston, London: Faber and Faber, 1987.
- . *Tusovka, Who's Who in the New Soviet Rock Culture*. London: Omnibus Press, 1990.
- Wickström, David-Emil. “Okna otkroi! – Open the windows! Scenes, Transcultural Flows, and Identity Politics in Popular Music from Post-Soviet St. Petersburg”. PhD, Københavns Universitet, 2009.